

Kommunal- og moderniseringsdepartementet
Regjeringen.no/ID2686028

Høring - forslag til endringer i plan- og bygningsloven mv. (regional plan, dispensasjon m.m.)

Vi viser til høring om forslag til endring i plan- og bygningsloven, datert 03.04.20, med forslag til endringer når det gjelder regional plan, dispensasjon mv.

HLF er Norges største organisasjon for mennesker med funksjonsnedsettelse med rundt 67 500 medlemmer. 14,5 % av Norges befolkning over 20 år¹ har en hørselshemming som påvirker hverdagen, som sosial isolasjon og frafall fra utdanning og arbeidsliv. Gruppen hørselshemmet er mangfoldig og stadig flere rammes av hørselsnedsettelse.

Vi vil avgrense vårt høringssvar til forslaget om å gi kommunene økt mulighet til å dispensere fra lovverket. Et forslag hvor målet er å styrke det kommunale selvstyret.

Departementets forslag

KAP 4 Forslag om endringer i dispensasjonsbestemmelsene i plan- og bygningsloven § 19-2

- Departementet foreslår å endre dagens dispensasjonsbestemmelser for å gi kommunene mer handlingsrom. Departementet legger til grunn at tilbygg og modernisering av bygningsmasse vil være eksempler på tiltak som dispensasjon kan brukes til, og som ikke skal betraktes som en nasjonal eller regional interesse, med mindre tiltaket er i konflikt med nasjonal eller regional kulturminneverdi.
- Parallelt med en tydeliggjøring av nasjonale og regionale interesser, ønsker departementet å styrke hensynet til det kommunale selvstyret. Departementet mener den beste måten å gjøre dette på er å fjerne kravet i andre punktum om at fordelene ved å gi dispensasjon skal være *klart* større enn ulempene, *etter en samlet vurdering*.
- Fylkesmannen som klageinstans vil kunne prøve skjønnet, men skal legge stor vekt på hensynet til det kommunale selvstyret, jf. forvaltningsloven § 34 annet ledd tredje punktum. Fylkesmannen skal være varsom i sin overprøving av kommunens vektlegging av fordeler og ulemper i dispensasjonssaker.
- Oppheve § 19-2 fjerde ledd om at statlige og regionale rammer og mål skal tillegges særlig vekt i dispensasjonsvurderingen. Bestemmelsen er unødvendig og begrenser det lokale selvstyret. Nasjonale og regionale interesser blir nevnt i annet ledd: Dispensasjon kan ikke innvilges hvis det vil føre til at slike hensyn blir vesentlig tilsidesatt.
- Det blir slutt på at domstolene kan overprøve kommunenes skjønn i lokale saker.
- Tiltakshavers interesser skal tillegges vekt ved avveining av dispensasjon.
- Departementet legger til grunn at tilbygg og modernisering av bygningsmasse vil være eksempler på tiltak som dispensasjon kan brukes til, og som ikke skal betraktes som en nasjonal eller regional interesse.

¹ Engdahl B, Tambs K, Borchgrevink HM, Hoffman HJ. Screened and unscreened hearing threshold levels for the adult population: Results from the Nord-Trøndelag Hearing Loss Study. Int J Audiol. 2005; 44:213-30.
http://www.fhi.no/ewaw/default.aspx?pid=239&trg=Content_6496&Main_6157=6263:0:25,6102&MainContent_6263=6496:0:25,6109&Content_6496=6178:50246:25,6109:0:6562:14:::0:0

Forslaget om økt kommunalt handlingsrom

HLF mener at økt bruk av dispensasjoner i realiteten vil innebære å fjerne de virkemidlene som ble innført i 2009. Virkemidler som skal føre til mindre diskriminering og mer universelt utformet bygningsmasse.

I 2009 ble universell utforming tatt inn i plan- og bygningslovens formålsparagraf. Det ble samtidig begrenset adgang til å gi dispensasjoner. Dette var basert på en praksis med utstrakt bruk av kommunale dispensasjoner på tilgjengelighetskrav, som hadde eksistert siden 1970-tallet, uten å føre til økt tilgjengelig bygningsmasse. Manglende tillitt til det kommunale skjønnet førte til at dette ble ansett å være i nasjonal interesse å stille strengere krav.

Særlig så man nytten av virkemiddelet som lå i at krav til universell utforming ikke skulle bare gjelde nye bygg, men også hovedombygging. At departementet nå mener at dette bør ligge under kommunalt handlingsrom og skjønn, er noe HLF er uenig i. Vi mener fortsatt som i 2009, at det er nasjonale interesse å beskytte funksjonshemmedes interesser opp mot andre interesser. At funksjonshemmede er lavere representert i lokaldemokratiet er også et viktig argument for at dette er nasjonale interesser.

Samtidig ble Diskriminerings- og tilgjengelighetsloven (nåværende Likestillings- og diskrimineringsloven) vedtatt i 2009. Denne definerte manglende universell utforming som diskriminering.

HLF anbefaler at forslaget om å gi økt handlingsrom til kommunene trekkes.

Endringene uthuler plan- og bygningslovens formål

Loven skal fremme bærekraftig utvikling til beste for den enkelte, samfunnet og framtidige generasjoner.

HLF mener at økt bruk av dispensasjoner vil uthule formålsbestemmelsen og føringen om universell utforming. Lovverket er laget for at det skal følges – og sikre at behovene til grupper blir ivaretatt der tiltakshaver ellers ville valgt billigere og ekskluderende løsninger.

Forslaget om økt frihet til å dispensere gjelder mange saker og er unødvendig

I høringsnotatet nevner departementet Forskningsrådets evaluering av dagens plan- og bygningslov. Evalueringen viser at dispensasjonsbestemmelsene i dagens lovverk oppfattes som mye klarere enn i den forrige loven. Evalueringen foreslår ingen endringer i lovteksten, men bedre veiledning.

HLF kan derfor ikke se at det er noe grunnlag for å endre loven.

Nasjonale føringer og FN-konvensjoner vil bli tillagt mindre vekt

I dagens § 19 -2, fjerde ledd står det at: « Ved vurderingen av om det skal gis dispensasjon fra planer skal statlige og regionale rammer og mål tillegges særlig vekt. » I forslaget fra departementet erstattes «tillegges særlig vekt» med at dispensasjon kan ikke gis hvis hensynene til nasjonale eller regionale interesser blir vesentlig tilsidesatt.

HLF mener dette er en klar svekkelse av dagens krav og føringer.

Dette blir ytterligere svekket ved at fylkesmannens rolle svekkes. Fylkesmannen skal sikre at kommunene følger nasjonale føringer og lovverket, men blir nå pålagt å være varsom med kommunene slik at kommunene kan utøve sitt frie skjønn.

I høringsnotatet nevnes FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne (CRPD) som en av flere nasjonale konvensjoner som skal følges. Det er høyst uklart hvordan dette kan skje i praksis, med de endringene departementet foreslår. Det betyr at departementet fremmer en politikk som vil svekke funksjonshemmedes menneskerettigheter. Det er både alvorlig og uakseptabelt.

Likestillings- og diskrimineringsloven (LDL) vil bli svekket

Plikten til universell utforming anses som oppfylt dersom virksomhetene følger kravene i plan- og bygningsloven med forskrifter. Det vil bety at også kravene i Likestillings- og diskrimineringsloven vil anses oppfylt dersom kommunen har gitt dispensasjon fra plan- og bygningslovens bestemmelse.

HLF mener dette vil svekke diskrimineringsvernet og opprettholde dagens hindringer.

Pkt. 4.3.2. Spørsmål om behov for presisering i § 19-2, tredje ledd om universell utforming

Departementet viser til plan- og bygningslovens tredje ledd, som sier at det ved dispensasjon fra loven og forskrift til loven skal legges særlig vekt på dispensasjonens konsekvenser for helse, miljø, jordvern, sikkerhet og tilgjengelighet. Det vises også til Regjeringens strategi for mennesker med nedsatt funksjonsevne, som sier at det skal være høye krav til universell utforming og tilgjengelighet ved utbygging av boliger, infrastruktur og næringsområder. Spesielt skal undervisningsbygg prioriteres.

Departementet viser til at «tilgjengelighet» brukes som en underkategori til universell utforming, og vil i juridisk sammenheng framstå som mer avgrenset. Videre pekes det på at universell utforming ikke bare sikrer tilgjengelighet, men tilgjengelighet på like vilkår, og bidrar til å fremme likestilling og hindre diskriminering. Spørsmålet i forslaget er om universell utforming bør nevnes i § 19-2 tredje ledd.

I høringen om ny formålsparagraf i 2019, da departementet ville ta inn tilgjengelighet, forstått som spesialløsninger for funksjonshemmede, var HLF mot dette. Vi er glade for at vi ble hørt, og at departementet nå fastholder universell utforming i formålsparagrafen.

Gitt at begrepet universell utforming står i formålsparagrafen mener vi at begrepet tilgjengelighet kan erstattes med universell utforming i § 19-2 tredje ledd, og at det kun bør stå universell utforming.

Oppsummering

HLF mener endringene som foreslås i plan- og bygningsloven er å bremse en utvikling som er kommet som følge av at funksjonshemmedes, herunder hørselshemmedes, menneskerettigheter skal ivaretas. Norge har forpliktet seg til å sikre funksjonshemmedes menneskerettigheter. I mai 2019 ble Norge eksaminert av FN-komiteen for CRPD, og fikk kritikk for å ha store kommunale forskjeller. Komiteen understreket at Norge må sikre funksjonshemmede de samme mulighetene til likestilt deltakelse.

Dette forslaget til lovendring vil svekke Norges posisjon ytterligere i forhold til FNs klare anbefaling om å styrke funksjonshemmedes rettigheter.

Din hørsel – vår sak

Hørselshemmedes Landsforbund (HLF)

Brynsveien 13
Pb 6652 Etterstad
0609 Oslo

Telefon: 22 63 99 00
Telefaks: 22 63 99 01
Tekst-tlf.: 22 63 99 12

E-post: hlf@hlf.no
Org.nr.: 970 205 195
Bankgiro: 8397 05 08816

Forslaget til endringer må avvises. Forslaget svekker Stortingets føringer om at Norge skal bli universelt utformet. Videre bidrar forslaget til å undergrave bruk av sentralt lovverk, gjennom plan- og bygningsloven til å sikre menneskerettigheter og kvalitet.

Grupper i befolkningen som står svakt representert i demokrati og kommunalt politisk styresett vil ikke bli beskyttet i plan- og bygningsloven. Universell utforming ble tatt inn i lovverket i 2009, nettopp fordi det ble gitt for mange dispensasjoner kommunalt. Forslaget vil føre til økt diskriminering av funksjonshemmede.

Kontakt

Skulle det være spørsmål eller behov for ytterligere informasjon, vennligst ta kontakt med Marte Oppedal Vale, interessepolitisk seniorrådgiver HLF, vale@hlf.no.

Med vennlig hilsen

Merete J. Orholm
Politisk sjef

Marte Oppedal Vale
Interessepolitisk seniorrådgiver